

**Unios notatserie
nr. 5/2019**

Unios innspill til
regjeringen Solberg
i forkant av
2021-budsjettet

Brev til finansminister Siv Jensen

18. desember 2019

Innhold	Side
Norsk økonomi	4
ABE-kuttene	7
Fagforeningsfradraget og det organiserte arbeidsliv	7
Kommuneøkonomien	8
Helse og omsorg	10
Barnehagene	13
Grunnskole og videregående utdanning	13
Høyere utdanning og forskning	14
Livslang læring	17
Studentvelferd	19
Den norske kirke	19

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 5 2009 Offentlig tjenestepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning – kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt – Unios høringssvar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde – privat tjenestepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenestepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios høringssvar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenestepensjon
- Nr 4 2013 Unios hovedkrav og forventninger til en ny regjering
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenestepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenestepensjon målt mot andre tjenestepensjonsordninger
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskommisjonens innstilling
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskommisjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forutsettes for innskuddspensjon?
- Nr 7 2016 Innskuddspensjon – arbeidsgivers drøm
- Nr 8 2016 Cappelen-utvalget
- Nr 2 2017 Ny realinntektsnedgang for alderspensjonistene
- Nr 2 2019 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2019 og Kommuneproposisjonen 2020
- Nr 3 2019 Trygdeoppjøret 2019
- Nr 4 2019 Før statsbudsjettet 2020

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios 10 satsinger/krav

1. Unio krever at kommunesektorens frie inntekter i 2021 økes med 4 mrd. kroner ut over demografisk utgiftsvekst mv. Utdanning, helse og omsorg må prioriteres.
2. Unio krever at sykehusøkonomien styrkes med 3 mrd. kroner i 2021.
3. Unio krever at ABE-kuttene stoppes.
4. Unio krever at Kompetanseløft 2020 følges opp av et Kompetanseløft 2025, for å sikre kompetansen innen helse og omsorg, habilitering og rehabilitering og teknologi. Et tilskudd på 500 mill. kroner skal sette kommunene i stand til å følge lovkravet til helse- og sosialfaglig kompetanse. En ny og reell opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering må på plass fra 2020.
5. Unio krever 215 mill. kroner i 2021 for å nå den vedtatte normen om 50 pst. barnehagelærer i barnehagene. Økte midler til etter- og videreutdanning av barnehagelærere.
6. Unio krever en intensivert innsats for økt rekruttering av lærere og barnehagelærere. Veiledningsordningen for nyutdannede må styrkes med 150 mill. kroner.
7. Unio krever breddefinansiering framfor konkurransebasert finansiering av høyere utdanning. Vi krever 200 mill. kroner til fullfinansiering av studieplasser og 100 mill. kroner til institusjonene for styrking av undervisningskvalitet og tilrettelegging for utvikling av EVU-tilbudet.
8. Unio krever at måltallet for den offentlige forskningsinnsatsen økes til 1,4 prosent av BNP.
9. Unio krever at tilskuddet til Den norske kirke reelt opprettholdes på 2020-nivå og en styrking av rekrutteringsarbeidet for å sikre en landsdekkende folkekirke.
10. Unio krever tiltak for at det organiserte arbeidslivet styrkes og at fagforeningsfradraget økes.

18.12.2019

Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av statsbudsjettet for 2021

Offentlige velferdsoppgaver er underfinansiert. Dette rammer rekrutteringen til viktige yrker i offentlig sektor og gjør det vanskelig å oppfylle nødvendige mål om kompetanseheving og etter- og videreutdanning for å sikre kvaliteten i tjenestene. Unio krever en kraftig satsing på utdanning, forskning, kompetanse, helse og sikkerhet i statsbudsjettet for 2021. Budsjettet må sette kunnskap i front. Dette er nødvendig for å få fart på det grønne skiftet og heve utdanningsnivået og kompetansen til norske arbeidstakere. Skattelettelsenes tid må være forbi. En sterk offentlig sektor med godt utdannede medarbeidere er avgjørende for en konkurransedyktig norsk økonomi. Utdanningsinstitusjonene, kommunesektoren og sykehusene må styrkes betydelig i 2021. Vi trenger flere lærere i barnehager og skole, vi trenger flere ansatte helsearbeidere og et kompetanseløft på helse- og omsorgsområdet. Regjeringens såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform rammer kvalitet og utdanning, og den går ut over tjenester og førstelinje. Det organiserte arbeidslivet må styrkes og fagforeningsfradraget økes. Norske lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde i hele norsk arbeidsliv, også i norske farvann og på norsk sokkel.

Norsk økonomi

SSB og OECD la nå i desember fram nye prognoser for norsk økonomi. Disse anslår en noe svakere utvikling enn regjeringens optimistiske prognoser i Nasjonalbudsjettet 2020. Det er særlig det private konsumet som anslås lavere framover enn i regjeringens prognoser.

Oljesektorens bidrag svekkes

Konjunkturoppgangen fortsetter i et moderat tempo, svakt over trendvekst. Økte oljeinvesteringer og økte investeringer i fastlandsbedriftene har bidratt betydelig til veksten i år, mens bedriftsinvesteringene framover svekker seg og oljeinvesteringene ventes å gi et klart negativt bidrag i 2021. Tallene for oljeinvesteringene tyder på at vi går inn i et skifte når det gjelder denne sektorens bidrag til norsk økonomi. Vi må finne andre bein å stå på for å opprettholde aktiviteten og sysselsettingen. De store skattelettelsenes tid må også være forbi. Handlingsrommet i finanspolitikken må brukes på å styrke velferden og stimulere det grønne skiftet.

Arbeidsledigheten relativt høy etter mange års konjunkturoppgang

Arbeidsledigheten målt ved SSBs Arbeidskraftundersøkelse har falt fra en topp på 5 pst. sommeren 2016 til 3,8 pst. i 3. kvartal 2019, tilsvarende 109 000 helt arbeidsledige. Selv om sysselsettingen har økt en god del det siste året, har sysselsettingsandelen bare økt marginalt. 68,6 pst. av befolkningen i alderen 15–74 år er nå i arbeid, en oppgang på 0,7 prosentpoeng siste år, men fortsatt langt under nivået fra før finanskrisa. Nedgangen i arbeidsledigheten skyldes derfor også at folk har trukket seg ut av arbeidsstyrken, denne har vokst svakere enn sysselsettingen. Mens SSB i sine siste prognoser anslår AKU-ledigheten i 2020 og 2021 til 3,7 pst av arbeidsstyrken, er regjeringens anslag i nasjonalbudsjettet for disse to årene 3,4 pst.

Skattelette gir ikke sysselsettingsvekst

Innretningen av den økonomiske politikken, med betydelige skattelettelser over mange år, som i stor grad har rettet seg mot de som har mest fra før, har gitt en svakere sysselsettingsvekst enn om skattelettelsene i stedet hadde blitt brukt på å stimulere privat og offentlig aktivitet.

2021-budsjettet må sette kunnskap i front for å skape nye jobbmuligheter, det må satses på kompetanse, utdanning og forskning som legger grunnlag for nye, konkurransedyktige arbeidsplasser utenfor petroleumsklyngen. Skatte- og avgiftspolitikken og den statlige virkemiddelbruken må gjøre det mer lønnsomt å investere i grønne arbeidsplasser og klimavennlige løsninger.

Grunnrenteskatt på havbruk

Unio har i mange år tatt til orde for at det innføres grunnrenteskatt på andre områder enn petroleumsvirksomhet og vannkraft. I havbruk f.eks. kan grunnrenta i gode år utgjør flere titalls milliarder kroner. En utvidelse av grunnrentebeskatningen til havbruk, oppdrett, fiske osv. burde være en naturlig utvidelse av en god politikk for fellesskapet. En grunnrenteskatt er en tilleggsskatt på ekstraordinært store overskudd, den er nøytral og den påvirker dermed ikke investeringsbeslutningene til selskapene.

Reallønnsveksten må opp

Unio mener situasjonen i norsk økonomi tilsier at lønnsveksten må økes. Moderat lønnsvekst i årene etter oljeprisfallet har gitt avgjørende bidrag til økt lønnsomhet og bedret konkurransevne. Reallønnsveksten i 2019 ligger an til å bli om lag 1 prosent, mens både nasjonalbudsjettet og SSBs siste prognoser tilsier at reallønnsveksten i 2020 og 2021 blir rundt 1½ prosent. Over tid er det der den bør ligge hvis de ansatte skal få en rettferdig del av verdiskapingen innenfor frontfagsmodellens rammer.

Reell vekst for pensjonistene

Unio krever at regjeringen følger Stortingets intensjon, og regulerer løpende pensjoner med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Dagens reguleringsregime med «fradrag på 0,75 prosent» har gitt realinntektsnedgang for pensjonistene i flere år. Under regjeringen Solberg har dagens reguleringsregime frigjort 7,2 mrd. kroner til andre formål som f.eks. vei og skattelette. En gjennomsnittlig alderspensjon på 240 000 kroner har i samme periode blitt underregulert med 7 900 kroner ekstra sammenliknet med om reguleringen hadde blitt utført

direkte med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten og ikke dagens måte med «fradrag på 0,75 prosent».

Rettferdig omstilling

I flere år har de som ligger nederst i inntektsfordelingen hatt svakest inntektsvekst. Den økonomiske politikken må ta høyde for at omstilling og teknologiske skift kan gi økt arbeidsledighet og økt inntektsulikhet. Politikken må derfor ligge i front og omfordele slik at alle får ta del i de teknologiske framskrittene. Skattesystemet må brukes slik at vinnerne yter mer i en modell som løfter kompetansen for alle.

Vi trenger nye tiltak for inkludering og sysselsetting. Tiltakene rettet mot de mange langtidsledige og mot arbeidsledig ungdom må styrkes. Regjeringens ambisjoner om å få funksjonshemmede, utsatte innvandreregrupper og unge mennesker som ikke har fullført en utdanning inn i arbeidslivet er bra, men en «inkluderingsdugnad» må følges opp med konkrete virkemidler og satsinger i budsjettet. Arbeidsmarkedstiltakene er i dag langt fra tilstrekkelig dimensjonert for å hjelpe og kvalifisere utsatte grupper til arbeid. Unio ønsker å gjeninnføre arbeidstillatelse for lengeværende asylsøkere som har fått endelig avslag på oppholdstillatelse, men som ikke kan returneres til hjemlandet.

Norske sjøfolk

Norge er en sjøfartsnasjon med lange tradisjoner. Næringen leverer tjenester innen alle områder i den maritime klyngen, og skaper arbeidsplasser langs hele den norske kysten. Den maritime klyngen er avhengig av den erfaringsbaserte kompetansen til norske sjøfolk hvis den skal beholde sin verdensledende posisjon som utvikler av innovative løsninger innenfor maritim teknologi og miljøvennlige transportløsninger.

Norske sjøfolk erstattes i økende grad av billig utenlandsk arbeidskraft. Norske lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde på norsk sokkel og i norske farvann enten aktiviteten er knyttet til olje- og gassnæringen, maritim næring eller sjømatnæringene. Det vil sikre like konkurransevilkår, slik at norske sjøfolk kan konkurrere om arbeidsplassene.

Det siste året har det blitt fremlagt to undersøkelser som tar for seg nettopp konsekvensene av, og det juridiske mulighetsrommet for en innføring av norske lønns- og arbeidsvilkår på norsk sokkel og i norske farvann. Begge disse viser at det er et rom for innføring, og det er derfor ingen grunn til at denne prosessen ikke skal gå videre. Unio mener det bør nedsettes et partssammensatt utvalg som kan presentere konkrete forslag til lovendringer og videre prosess for innføringen av norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel.

En annen ordning som har bidratt til å sikre sysselsetting blant norske sjøfolk er nettolønnsordningen. Unio krever at taket på nettolønnsordningen fjernes, og at omfanget økes. Videre mener vi at de maritime utdanningene må styrkes, og at det må bli et større fokus på etter- og videreutdanningstilbud som sørger for at norske sjøfolk er omstillingsdyktige og klare til å takle det fremtidige kompetansebehovet i næringen.

Transport av gods på sjø er mer klimavennlig og mindre energikrevende enn transport av gods på vei. En overføring fra vei til sjø vil bidra til et solid kutt i klimautslippene, og slik bidra til å trekke norsk godstransport i en mer miljøvennlig retning. Regjeringen må gå gjennom vilkårene for overføringsordningen, slik at tildelingene sikrer en større overførsel av godstransporten fra vei til sjø, i tråd med nasjonal transportplan.

ABE-kuttene

Regjeringen Solberg har siden 2015 som en del av inndekningen på statsbudsjettet gjennomført såkalte «avbyråkratiserings- og effektiviseringskuttet» («ABE-reformen») på 0,5 pst. eller mer i alle statlige virksomheter, sykehus, universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner. I de seks årene 2015–2020 vil de akkumulerte kuttene redusere utgiftsnivået med hele 12 mrd. kroner målt i 2020, tilsvarende lønnskostnadene til over 15 500 årsverk. Kuttene har for lengst sluttet å være «effektive». ABE-kuttene går ut over kvalitet og utdanning, tjenester og førstelinje svekkes, stillinger står ubesatt og presset på de ansatte øker.

Det står ikke noe i nasjonalbudsjettet for 2020 eller «gul bok» om hvordan ABE-kuttene *«kan målrettes bedre for å oppnå målene om avbyråkratisering og effektivisering»*, ref. Granavolden-erklæringen. Tvert om står det i budsjettokumentene at *«Reformen inngår som en fast del av budsjettarbeidet»* og *«Reformen gir et desentralt ansvar og et viktig insentiv for statlige virksomheter og virksomhetsledere til å gjennomføre systematisk effektiviseringsarbeid i et flerårig perspektiv»*.

ABE-kuttene er et godt eksempel på politisk ansvarsfraskrivelse. Regjeringen må si klart fra om hvilke oppgaver som skal ha mer eller mindre ressurser. Effektiviserings- og produktivitetsarbeidet i offentlig sektor er viktig, men det må gjennomføres i samarbeid med de ansatte, og bygge på tillit og trygghet. Nå rammes store og viktige etater og sektorer av betydelige kutt som må tas ut i færre ansatte.

Det er svært bekymringsfullt at innsatsen mot arbeidslivskriminalitet svekkes når Arbeidstilsynet, NAV og Skatteetaten opplever reelle kutt i hundremillionersklassen som følge av ABE-kuttene. Saksbehandlingstiden i NAV har økt.

I universitets- og høyskolesektoren rapporterer de vitenskapelige ansatte om dårligere støttefunksjoner for forskning og undervisning de siste årene (APIKS-undersøkelsen 2018). Her vokser virksomhetenes budsjetter nå kun som følge av eksternt finansierte prosjekter, merproduksjon og øremerkede midler. Ytterligere kutt vil gjøre det enda vanskeligere å virkeliggjøre ambisjonene for kultur, forskning og høyere utdanning som følger av blant annet Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, Arkivmeldingen, Kvalitetsmeldingen, Humaniora-meldingen, Kulturmeldingen og Digitaliseringsstrategien.

Unio mener at ABE-kuttene må stoppes og foreslår en forskningsbasert evaluering av reformens konsekvenser for kvalitet og effektivitet i offentlig sektor. Dette som grunnlag for en mer målrettet prioritering av offentlige midler som tar hensyn til den faktiske budsjettssituasjonen i de enkelte virksomhetene.

Fagforeningsfradraget og det organiserte arbeidsliv

Fagforeningsfradraget har stått stille siden 2013, og regjeringen Solberg vil fryse fradraget fram til 2021. Realverdien av fradraget er m.a.o. allerede betydelig svekket, og vil svekkes ytterligere, mens arbeidsgiverne i hele denne perioden har hatt glede av et fradrag som øker i takt med lønnsveksten.

Forskning viser at fagforeningsfradraget, gjennom økt andel fagorganiserte, bidrar til å øke produktiviteten i virksomhetene. Unio krever en kraftig reell oppjustering av fagforeningsfradraget i 2021 og registrerer med interesse at flere partier på Stortinget har tatt til orde for å doble fagforeningsfradraget. For regjeringen synes det like viktig å støtte de uorganiserte gjennom regjeringsplattformens budskap om å «*anerkjenne at mange arbeidstakere velger å være uorganiserte*».

Unio mener at alle må ta ansvar for at vi har et organisert arbeidsliv og et godt partssamarbeid. Alle ansvarlige parter må ta ansvar for å få opp organisasjonsgraden, støtte opp om hovedorganisasjonene i arbeidslivet både på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, og at lønns- og arbeidsforhold skal følge norske tariffavtaler som bygger på kollektive forhandlinger og i hovedsak på sentral lønnsdannelse. Det er den eneste måten å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, som undergraver den norske arbeidslivsmodellen. Unio deltar sammen med de andre hovedorganisasjonene på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden i en arbeidsgruppe under Arbeids- og sosialdepartementet som innen september 2020 skal komme med konkrete forslag til tiltak for å øke organisasjonsgraden.

Kommuneøkonomien

Unio krever at kommunesektorens frie inntekter i 2021 må økes med minst 4 mrd. kroner ut over det som følger av den demografiske behovsveksten mv.

Kommunesektoren har fått ekstraintekter i milliardklassen de fire siste årene, noe som kommer tydelig fram i figur 1. Disse er knyttet til store engangsinntekter ifb. tilpasning til økt utbytteskatt og vederlag for oppdrettskonsesjoner i forbindelse med det nye Havbruksfondet. Engangsinntekter er ikke noe å basere varig drift av tjenestetilbudet på, disse inntektene bør brukes til å nedbetale en stadig høyere kommunegjeld. Det samme gjelder den økte skatteinngangen i 2020. Engangsinntekter reduserer ikke behovet for å øke kommunesektorens faste inntekter til drift som er nødvendig for å opprettholde og bedre tilbudet på kjerneområdene utdanning, helse og omsorg.

Skal det kommunale tjenestetilbudet opprettholdes på samme nivå eller kvaliteten økes, må de frie inntektene økes ut over den demografiske utgiftsveksten. Alternativt må deler av tjenestetilbudet finansieres med økte øremerkede inntekter. Unio er åpen for å vurdere øremerkede løsninger.

Svak kommuneøkonomi i 2020

I 2020 vil de frie inntektene ifølge vedtatt statsbudsjett øke med 1,3 mrd. kroner. Det er helt nederst i inntektsintervallet som ble varslet i kommuneproposisjonen i mai. Justert for demografisk utgiftsvekst (0,9 mrd.), reduserte pensjonskostnader sammenliknet med deflator (0,45 mrd.), styrket tidlig innsats i skole (0,4 mrd.) og opptrapping på rusfeltet (0,15 mrd.), vil det økonomiske handlingsrommet for kommunenes kjernetjenester med regjeringens forslag, og slik regjeringen regner det, reelt øke med 0,3 mrd. kroner i 2020 sammenliknet med i år.

Hvis vi i tillegg tar med at kommunene må dekke en underfinansiert bemanningsnorm for barnehagene, finansiere et stort etterslep på vedlikehold av fylkesveier, styrke forebyggende tiltak for habilitering og rehabilitering, ta ekstrakostnaden ved toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester og ikke minst ta et langt større ansvar for ras- og flomsikring, blir

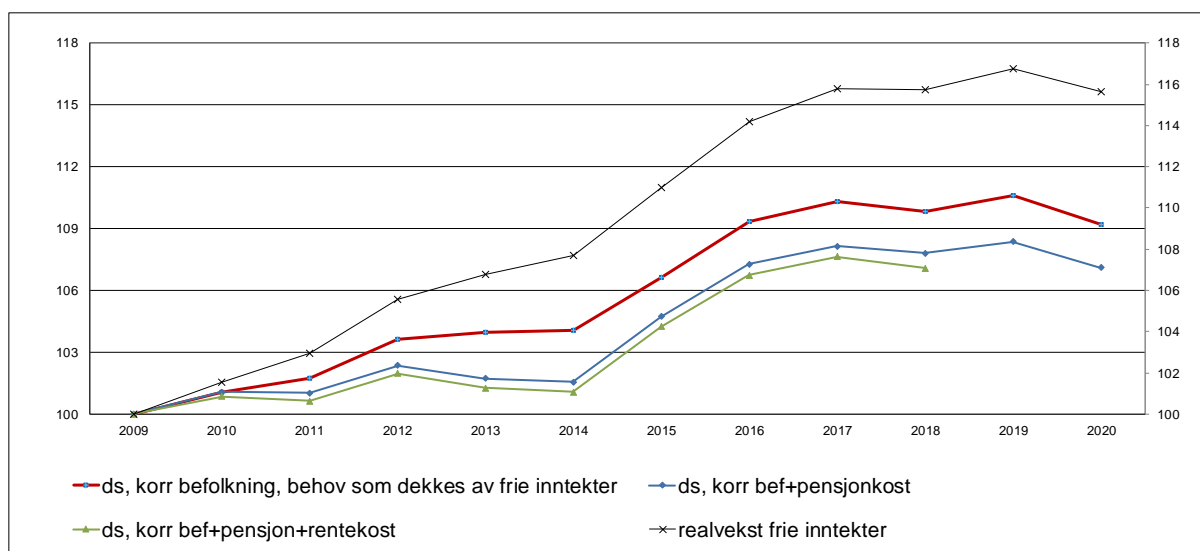

handlingsrommet negativt og kjernetjenestene utdanning, helse og omsorg vil merke sparekniven som de har gjort i flere år.

Vi viser til at KS peker på flere av de samme kostnadsdriverne for kommunene. KS oppsummerer med at regjeringens budsjettforslag for 2020 vil føre til at kommunene må kutte i eldreomsorgen og andre velferdstjenester. Unio mener derfor at vi kan forvente redusert omfang og kvalitet på kjernetjenestene utdanning, helse og omsorg som finansieres av de frie inntektene i 2020.

Figur 1 viser utviklingen i frie inntekter siden 2009. Her er det korrigert for at det blir flere eldre, flere elever i skolen, økte pensjonsutgifter og økte renteutgifter. Figuren korrigerer derimot ikke for økte utgifter utenom kjerneområdene, som ofte følger av regjeringens egne prioriteringer i kommuneoppbygget, slik som ekstraordinært vedlikehold av veier eller underfinansierte reformer og bemanningsnormer (barnehagenorm), underfinansierte opptrappingsplaner (rus, rehabilitering og barn og unges fysiske helse) og tilskuddsordninger (ressurskrevende tjenester) mv.

Figur 1: Frie inntekter kommunesektoren*, korrigert for oppgaveendringer, 2009=100, faste 2019-priser

Kilde: Statsbudsjettet 2020, kommuneproposisjoner og rapporter fra TBU for kommuneøkonomi

*Det er ikke korrigert for prioriteringer innenfor de frie inntektene som ligger utenfor kjerneområdene utdanning, helse og omsorg, eller underfinansierte satsinger, se tekst.

Helse og omsorg

Unio mener at de økonomiske rammene for sykehusene og veksten i de frie inntektene til kommunene må økes for å møte pasientenes behov, sikre en bedre bemanning og utvikle helse og omsorgstjenestene.

Vi mener det er behov for nye økonomiske, organisatoriske, pedagogiske og juridiske virkemidler for å utvikle den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Tidlig utskrivning fra sykehus, normering av personell i skole og barnehage, samt endringer i demografien tilsier at det er behov for normering også i den kommunale helse og omsorgssektoren for å sikre forsvarlige tjenester fra vugge til grav. Vår bekymring understøttes blant annet av riksrevisjonens rapport om tilgjengelighet og kvalitet i eldreomsorgen^[1], samt Menon sin rapport om status i de kommunale helse- og omsorgstjenestene^[2].

Innbyggernes helse- og omsorgstjenester er avhengig av en sterk kommuneøkonomi. Skal tjenestetilbudet opprettholdes på samme nivå, eller kvaliteten økes, må de frie inntektene økes utover den demografiske utgiftsveksten. Hvis ikke vil vi få ytterligere press på de allerede alt for få sykepleiere, spesialsykepleiere, fysioterapeuter, ergoterapeuter og jordmødre og dermed svekket behandling, rehabilitering, forebyggende og helsefremmende tiltak og omsorg til et stadig økende antall pasienter med mer sammensatte behov. Ifølge OECD-rapporten Health at a glance 2019, hevdes det at Norge bør bli bedre til å forebygge før sykdom inntreffer, dette kan bli vanskelig å gjennomføre, da det erfaringsvis er forebyggende og helsefremmende tiltak som er mest utsatt ved innstramminger.

Unio mener at bildet regjeringen tegner av opptrappingsplaner for å utvikle de kommunale helse- og omsorgstjenestene står i sterk kontrast til de reelle virkemidlene som benyttes for å utvikle tjenestetilbudet i den kommunale helse- og omsorgssektoren. Opptrappingsplanen innen rus har vært finansiert innenfor allerede fastsatte rammer. Opptrappingsplanen for barn og unges psykiske helse har ingen økonomiske forpliktelser i seg. Finansieringen av opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering var begrenset og opptrappingsplanen har ikke gitt dokumenterbare resultater med hensyn til økte habiliterings- og rehabiliteringstilbud.

Unio mener det er behov for å nedsette et offentlig utvalg som skal kartlegge og vurdere kunnskap om dagens habiliterings- og rehabiliteringstilbud, samt utarbeide forslag til ulike modeller for ansvarsfordeling, som er tilpasset ulike kommuner. Unio mener også at rehabilitering, palliasjon og psykisk helse bør være særskilt representert i helsefelleskapene, som skal nedsettes for å sikre bedre samhandling jf. Nasjonal helse- og sykehusplan.

I en ganske nylig rapport «Bemanning, kompetanse og kvalitet – status for de kommunale helse- og omsorgstjenestene» fra Menon Economics, kommer det tydelig frem at de kommunale helse- og omsorgstjenestene har vært nedprioritert i mange år. Rapporten peker blant annet på at nasjonen står overfor store utfordringer knyttet til den demografiske utviklingen i årene fremover. Befolkningen blir eldre samtidig som de med kroniske sykdommer lever lenger, lidelsene er sammensatte og de har behov for flere helsetjenester. Dette legger et sterkt press på de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Samtidig flyttes flere behandlingstilbud ut av sykehusene. Det er politisk ønsket da det er kostnadsbesparende, men det gir økt behov for kapasitet, bemanning og kompetanse i de kommunale helse- og

---

^[1] Riksrevisjonens undersøkelse av tilgjengelighet og kvalitet i eldreomsorgen(RR 2018)

^[2] Bemanning, kompetanse og kvalitet- status i de kommunale helse- og omsorgstjenestene(Menon 2018)

omsorgstjenestene. Det har lenge vært sagt fra alle landets politikere at vi skal ha en økonomisk satsing på helse- og omsorgstjenestene i kommunene, men når vi går inn i tallene ser vi at veksten bare følger den gjennomsnittlige veksten i offentlige budsjetter – det er ingen satsing. Videre krever den demografiske utviklingen, forekomsten av ikke-smittsomme sykdommer og sykefravær en snuoperasjon i kommunene med styrking av tilbudet innenfor forebyggende helsetjenester, omsorg, tverrsektorielt folkehelsearbeid, behandling og rehabilitering.

Unio mener at den øvre aldersgrensen for mammografiscreeningen bør økes fra 69 til 74 år. Det vil være i tråd med WHO's ekspertgruppe innen brystkreft sin anbefaling etter en større oppsummering av studier i 2015, hvor de fant tilstrekkelig dokumentasjon for å kunne fastslå at organisert screening reduserer dødeligheten av brystkreft også for kvinner i alderen 70 til 74.

Vi mangler i dag nesten 6000 sykepleiere og spesialsykepleiere ifølge NAV. Tall fra Samfunnsøkonomisk analyse, utarbeidet på oppdrag for Helsedirektoratet, viser at vi i 2040 kan mangle så mange som 70 000 sykepleiere. Samtidig med dette vurderer halvparten av de 4945 sykepleierne i sykehjem og hjemmesykepleien som Velferdsforskningsinstituttet NOVA intervjuet i 2016 å slutte, blant annet fordi tidspresset i tjenestene er for stort. Samfunnsøkonomisk analyse og SSB har begge i sine framskrivninger lagt vekt på at det også er behov for vekst i antall fysioterapeuter og ergoterapeuter. Ergoterapeuter blir en ny lovpålagt gruppe i kommunehelsetjenesten fra 2020. Jordmødre har vært et lovkrav siden 2017. Det er behov for virkemidler som sikrer at kompetansekravet i loven, om jordmor og ergoterapeut i alle kommuner oppfylles.

I tillegg til økt antall helsepersonell er det også behov for kompetanseheving. Unio etterlyser derfor en reell satsing på kompetanse i helse- og omsorgstjenesten, gjennom et Kompetanseløft 2025, for å få til nødvendig kompetanseheving som fremmer kvalitet.

Unio mener at de økonomiske rammene for spesialisthelsetjenesten de siste årene ikke legger til rette for nødvendig omstilling og utvikling. I sitt innspill til statsbudsjettet påpeker de regionale helseforetakene at den budsjetterte aktivitetsveksten bare følges opp med en bevilgning som tilsvarende 70 prosent av de reelle kostnadene. Ingen virksomhet vil kunne greie å levere under slike forutsetninger over tid.

Det skal gjennomføres store endringer fremover for å modernisere tjenesten til å møte endret ansvars- og oppgavedeling og en økende andel eldre og kronikere. Det er behov for økt satsing på forskning, fag- og kvalitetsutvikling.

Det trengs økte investeringer i kompetanse, bygg, utstyr og IKT-løsninger for å understøtte en ny og moderne spesialisthelsetjeneste. Trange økonomiske rammer, innsparingskrav og overføring av oppgaver uten tilhørende finansiering legger ikke til rette for dette omstillingsarbeidet, men forsinker det. Resultatet er redusert kapasitet og kvalitet, dårligere samfunnsøkonomisk lønnsomhet og krevende arbeidsvilkår for de ansatte. Denne utviklingen må snus.

Unio krever at de økonomiske rammene for spesialisthelsetjenesten økes betydelig slik at det legges til rette for å modernisere og utvikle tjenesten i tråd med befolkningens behov. Oppgaver som overføres må fullfinansieres og det må legges til rette for at de regionale helseforetakene kan investere i bygg, utstyr, IKT og kompetanse, uten at det må spares inn på driften for å finansiere det.

Nettstedet Helsebiblioteket.no gir gratis tilgang til fagprosedyrer, oppslagsverk, databaser, tidsskrifter og andre kunnskapsressurser for studenter og helsepersonell. En sentral administrasjon er lønnsomt, det gir lik tilgang til kvalitetssikret kunnskap uavhengig av økonomien ved institusjonene som sørger for en kunnskapsbasert praksis i hele helsevesenet og ved utdanningsinstitusjonene. Flere av ressursene på Helsebiblioteket.no er tilgjengelig for alle innbyggere i Norge og gir tilgang til helseinformasjon utover hva helsenorge.no inneholder (eksempel BMJ Best Practice, UpToDate, Legevakthåndboken med flere). Investeringer i Helsebiblioteket.no sparer ressurser andre plasser i et nasjonalbudsjett og gir et unikt og viktig tilbud for hele Norge. Unio foreslår at Helsebiblioteket.no styrkes med 10 mill. kroner.

- De samlede økonomiske overføringene til spesialisthelsetjenesten må økes betraktelig; 3 mrd. kroner utover bevilgningsnivået i 2020, for å legge til rette for omstilling og utvikling gjennom investeringer i bygg, utstyr, IKT og kompetanse hos ansatte.
- De økonomiske rammene for kommunene må økes, se egen omtale.
- Det må gis statlig tilskudd til digitale tjenester i helse- og omsorgssektoren; 5 mrd. kroner fram mot 2025. I tillegg må det bevilges 76 mill. kroner til program for digitalisering av legemiddelområdet.
- Det settes av 50 mill. kroner til en konkret satsing som kommuner og helseforetak kan søke på for å finansiere heltidsprosjekter.
- Kvinners arbeidshelse må inngå i regjeringens kvinnehelsestrategi. Det må foretas en gjennomgang av hvordan retten til ammefri praktiseres i norsk arbeidsliv.
- Skift/turnus-lovendringen må evalueres.
- Økt lønnstilskudd til kommunene for sykepleiere som tar Avansert klinisk sykepleierutdanning. Opptrapping med 10 mill. kroner i året, slik at lønnstilskuddet øker fra 25 prosent i dag til 50 prosent i 2025.
- Det avsettes penger til et offentlig utvalg som kartlegger og vurderer kunnskap om dagens habiliterings- og rehabiliteringstilbud og utarbeider forslag til ulike modeller for ansvarsfordeling som er tilpasset ulike kommunetyper. Anbefalingene fra utvalget må ligge til grunn for nye styringssignaler på habiliterings- og rehabiliteringsområdet.
- Det må øremerkes midler til rehabiliteringstjenester og samhandling om pasientforløp. Rehabilitering, palliasjon og psykisk helse bør være særskilt representert i helsefelleskapene, og det må innføres krav som sikrer en bred kompetansesammensetning, inkludert rehabiliteringskompetanse, i sykehjem.
- Den demografiske utviklingen, forekomsten av ikke-smittsomme sykdommer og sykefravær krever en snuoperasjon i kommunene med styrking av tilbudet innenfor forebyggende helsetjenester, tverrsektorielt folkehelsearbeid, behandling og rehabilitering. Derfor må:

- Midlene bevilget til helsestasjon og skolehelsetjeneste fra 2013-2020 videreføres. Det etableres et nasjonalt kompetansesenter for helsestasjon og skolehelsetjeneste med 20 mill. kroner i årlig tilskudd.
- Det settes av midler til en opptrappingsplan for frisklivstilbudet. Alle kommuner må ha frisklivssentral innen 2025.
- Målet for 2021 må være at alle kommuner skal tilby hverdagsrehabilitering, og det må avsettes midler til dette i statsbudsjettet.
- Det er behov for årlig rekrutteringstilskudd på minst 50 mill. kroner til kommunale ergoterapeut- og jordmorstillinger for å oppfylle lovkravet om disse tjenestene i kommunene.
- Øvre aldersgrense for mammografiscreeningen bør økes fra 69 til 74 år.

Barnehagene

Unio mener det er en stor utfordring i barnehagesektoren at det er til dels store kvalitetsforskjeller mellom kommunene og mellom barnehager i samme kommune. Det er blant annet store forskjeller i barnehagelærertetthet.

Unio har over lang tid pekt på en styrket barnehagelærernorm som den viktigste prioriteringen for å sikre kvalitetsutvikling i barnehagene. Regjeringen tar selv til orde for å øke andelen barnehagelærere i barnehagene til 50 prosent i Granavold-plattformen. Unio mener at dette målet bør nås innenfor barnehageåret 2021-2022 og at det derfor må avsettes om lag 215 mill. kroner (halvårseffekt) i budsjettet for 2021.

Lovfestede normer for bemanning, både den samlede bemanningen og andel ansatte med barnehagelærerkompetanse, er avgjørende for å gi trygge og kvalitativt gode tilbud til barna i tråd med kravene i rammeplanen for barnehager. Det er samtidig av stor betydning at disse normene implementeres på en god måte i kommunene. Om styrking av veiledningstjenesten se omtale neste kapittel.

Grunnskole og videregående utdanning

Grunnskolen skal stimulere elevenes nysgjerrighet og lærelyst og ivareta alles behov for tilhørighet og sosial- og personlig utvikling. Elevene skal tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gir et nødvendig grunnlag for videregående opplæring – både for yrkesfaglige og studieforberedende studieprogrammer. Unio er derfor opptatt av at skolen lykkes med tilpasset opplæring, og med tidlig innsats overfor de elevene som har behov for særskilt tilrettelegging. Opplæringsloven gir elevene rett til tilpasset opplæring og tidlig innsats. Disse sentrale rettighetene kan kun oppnås med godt kvalifiserte lærere, og en solid lærertetthet som muliggjør bedre og tettere oppfølging av den enkelte elev, både faglig og sosialt.

Det er i dag for mange ansatte i undervisningsstillinger som ikke oppfyller kompetansekravene, og det er et økt framtidig behov for lærere. Det haster derfor med å intensivere innsatsen for økt rekruttering til læreryrket. Vi vil peke på følgende som de viktigste nasjonale tiltakene for å rekruttere flere lærere til yrket og beholde dem:

- Å lovfeste og finansiere en nasjonal veiledningsordning for nyutdannede lærere i barnehage og skole.
- Å legge til rette for at lærerutdanninger tilbys i hele landet, for eksempel samlingsbaserte og nettstøttede studieprogram.
- Rekruttere flere lærere fra skole og barnehage inn i lærerutdanningene og gi dem kompetanseheving som gir grunnlag for opprykk til førstestillingskompetanse.
- Å reversere kompetansekravenes tilbakevirkende kraft.
- Ordningene med nedskrivning av studielån som gjelder avgrensede geografiske områder, kan relativt enkelt utvides til å gjelde for et større geografisk område, samtidig som størrelsen på avskrivninger kan økes.
- Også ordningen med stipender for personer uten formell lærerkompetanse kan styrkes slik at den enkelte kan avlegge den utdanningen de trenger. Informasjonen om stipendordningen bør forbedres, slik at rektorer og kommuner kjenner til ordningen og benytter seg av den.

Unio vil understreke at nasjonale og lokale myndigheter sammen har et overordnet ansvar for at alle nyutdannede lærere får en god start i yrket, og at alle nyutdannede skal motta veiledning fra kvalifiserte veiledere. Det må avsettes tid til veiledningen, både for de som veileder og for de nyutdannede. I skolen innebærer dette redusert undervisningsplikt for nyutdannet lærer og veileder, i barnehagen at det tilrettelegges for veiledning innenfor ordinær arbeidstid. Det er positivt at det er avsatt midler til veiledningsordning i 2019-budsjettet, og at disse blir videreført i 2020-budsjettet. Dette er en god start og gir et viktig insentiv til skoleeiere og lærerutdanningene om at dette er noe som må satses på, men det trengs både større grad av forpliktelse for kommunene, for eksempel gjennom lovfesting av ordningen og økte bevilgninger slik at ordningen treffer flere lærere som er nye i yrket. Barnehager og videregående opplæring har i dag ikke midler til veiledning av nyutdannede. Det må gis tilskudd til å søke midler til å drive veiledning også i barnehager og i videregående opplæring. En utvidelse av veiledningsordningen til å gjelde alle nyansatte i grunnskolen, har en kostnad på om lag 150 mill. kroner.

Høyere utdanning og forskning

Norge har forpliktet seg til å innlemme FNs bærekraftsmål i politikktutviklingen på den nasjonale arenaen. I Meld. St. 16 «Kultur for kvalitet i høyere utdanning» står det at høyere utdanning har en sentral rolle i å følge opp FNs bærekraftsmål. Unio mener universitetene og høyskolene må få rammevilkår som setter dem i stand til å ta dette samfunnsoppdraget og å integrere dette i undervisningsprogram og forskning. Det må utvikles kunnskap om hvordan bærekraftmålene kan nås. Bærekraftmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. En forpliktende oppfølging av bærekraftmålene må innebære økt tverrfaglig

forskning og fagutvikling. Lærerutdanningene har en særlig viktig rolle i arbeidet i det de utdanner fremtidens lærere og fremtidens samfunnsborgere.

ABE-reformen

Unio mener at ABE-reformen må stilles i bero fra og med budsjettåret 2021 og inntil det foreligger en bred, kunnskapsbasert evaluering av konsekvenser for kvalitet og effektivitet i tjenestene. Internasjonale sammenligninger viser at Norge er blant de mest effektive og produktive landene i verden (jf. Produktivitetskommissjonen). Å fortsette med osthøvelkutt i alle virksomheter er et uegnet virkemiddel for effektivisering. Videre effektivisering av UH-sektoren må skje gjennom oppfølging og arbeid i de enkelte virksomhetene.

Kvalitet i bredden – styrket basisbevilgning

Unio er uenige i regjeringens ønsker om at en større andel av den samlede rammebevilgningen til institusjonene skal gjøres konkurransebasert. Det vil ikke bidra til å utvikle kvalitet i bredden, og vi frykter at «vinnerne» blir tildelt økte ressurser, mens institusjoner og miljøer som ikke når opp vil stå i fare for å bli finansielt nedprioritert og følgelig få dårlige forutsetninger for å drive kvalitetsutvikling. Kvalitet forutsetter stabile og solide grunnbevilgninger i hele sektoren. Det gjelder for forskningsaktivitet så vel som for undervisning. Fagmiljø bygges over tid, og institusjonene har en forpliktelse overfor de studentene som er tatt opp på studier.

I løpet av de siste 10 årene har det vært en økning i antall studieplasser på om lag 50 prosent. Bevilgningene til nye studieplasser har på ingen måte vært like stor i perioden. Det betyr at veldig mye av denne økningen kommer som følge av at institusjonene tar opp studenter som bare finansieres gjennom den åpne resultatbaserte uttellingen, og ikke over den strategiske tildelingen. Unio mener fullfinansiering av studieplasser må til for å sikre nødvendig kvalitet i all høyere utdanning. God undervisning utvikles best av sterke fagmiljøer med forutsigbare rammer og arbeidsvilkår.

Unio foreslår at det i statsbudsjettet for 2021 avsettes 200 mill. kroner over kap. 260 til fullfinansiering av studieplasser. Videre at det avsettes 100 mill. kroner i strategisk tildeling til institusjonene for styrking av undervisningskvaliteten og tilrettelegging for utvikling av EVU-tilbud.

Fra og med høsten 2021 vil det være 25 prosent flere grunnskolelærer-studenter fordi det vil være fem parallelle trinn mot fire tidligere. Alt annet likt øker behov for undervisningsrom, lesesaler og andre arealer, infrastruktur og lærerkrefter med 25 prosent. Dette fordrer tildeling av nye studieplasser. Regjeringen har argumentert for at det femte studieåret først slår inn i 2021. Det er riktig at studentene begynner på det femte studieåret i 2021, men institusjonene må planlegge, ansette folk, finne veiledere til masteroppgavene, inngå avtaler om praksis og drive FoU-arbeid innenfor tema i studiet lenge før 2021. Unio vil også peke på at lærerutdanningene i forbindelse med overgangen fra 4- til 5-årige utdanningsløp, etter hvert vil få et år uten kandidatproduksjon. Dette vil påvirke den økonomiske ramma betydelig for lærerutdanningsinstitusjonene. Unio vil minne om at regjeringen i budsjettet for 2019 ga en lovnad om å bevilge midler til de institusjonene som tilbyr det femte studieåret i grunnskolelærerutdanningene. Det er et sterkt behov for at regjeringen følger dette opp, slik at lærerutdanningsinstitusjonene kan implementere og gjennomføre grunnskolelærerutdanninger av tilstrekkelig god kvalitet.

Endring av kategorisystemet og finansiering av praksis

Unio har ved flere anledninger krevd en ny gjennomgang av finansieringsordningene i høyere utdanning, inkludert en helhetlig gjennomgang av de ulike studieprogrammernes plassering i finansieringskategori. Basisbevilgningen til UH-institusjonene må styrkes slik at blant annet veiledet praksis i studiene kan sikres nødvendig kvalitet og relevans. Derfor må kategorisystemet gjennomgås for bedre å svare til de reelle kostnadene ved et studium, inkludert veiledet praksis.

I dag er det tilsynelatende ingen sammenheng mellom utdanningenes finansieringskategorier og de respektive utdanningenes ressursbehov, inkludert praksisstudier. Eksempelvis er barnehagelærerutdanningen, PPU, PPU-Y og yrkesfaglærerutdanningen i en lavere kategori enn grunnskolelærerutdanningen.

Et annet eksempel er sykepleierutdanningen. Sykepleierutdanningen, både på bachelor- og masternivå, er kliniske utdanninger på høyere nivå. Her utgjør praksis 50 prosent av studiet, er obligatorisk og må bestås. Dagens plassering i kategori E for bachelorutdanningen samsvarer ikke med regjeringens egne krav til sykepleierutdanningen. Til sammenlikning er psykologstudiet, med langt mindre obligatorisk praksis, plassert i kategori B.

I tillegg til en gjennomgang og endring av kategoriinnplasseringene, er det helt nødvendig at kommunehelsetjenesten får tilsvarende lovkrav og rammebetingelser som spesialisthelsetjenesten for å sikre omfang og kvalitet i veiledet praksis for helse- og sosialfagutdanningene. Lovkrav og finansiering vil bidra til å sikre kapasitet og kvalitet på praksissteder i kommunene.

Dimensjonering

Unio mener det er behov for å øke utdanningskapasiteten innenfor flere av profesjonsstudiene. SSB sine framskrivinger viser blant annet et økende behov for ergoterapeuter fram mot 2035. Per desember 2019 mangler fortsatt 83 kommuner ergoterapeut, en tjeneste som kommunene er lovpålagt å ha fra 1. januar 2020. I kompetansebehovutvalgets rapport NOU 2019:2, framkommer det at det er stor mangel på sykepleiere, både de med treårig høyere utdanning og spesialsykepleiere med tilleggstudium. Unio etterlyser en forpliktende opptrappingsplan for kandidatmåltall innenfor sentrale profesjonsutdanninger med tilhørende spesialiseringer. Det haster spesielt med å få økt kapasiteten på utdanning av spesialsykepleiere innen anesthesi-, barn-, intensiv-, operasjon- og kreftsykepleie (ABIOK), i tillegg til helsesykepleier, jordmor og avansert klinisk sykepleier.

Forskning

Norge er fortsatt det eneste landet i Norden som ikke har nådd EUs mål om at minst 3 prosent av BNP skal gå til FoU. Den samlede realveksten i budsjettet for 2020 var på 0,8 prosent. De samlede forskningsbevilgningene hadde derimot en reell nedgang på 0,9 prosent. Andelen av BNP til forskning og innovasjon går ned fra 1,06 prosent i 2019 til 1,03 prosent i 2020. Siden 2017 har andelen falt fra 1,09 prosent.

Unio mener det må etableres en forpliktende opptrapping av forskningsbevilgningene med budsjettvirkning fra 2021 der måltallet for den offentlige forskningsinnsatsen økes til 1,4 prosent av BNP. Det må avsettes 10 mill. kroner til å gjennomføre en utredning av forskernes arbeidsvilkår og karriereutvikling i hele forskningssektoren.

Nasjonale og globale utfordringer knyttet til bærekraftig økonomisk utvikling, klima, energi, migrasjon, fattigdom, matproduksjon, helse og velferd, krever at det satses sterkere på kunnskapsutvikling og rekruttering til forskning. Unio mener at tradisjonen med 4-årige forskningsmeldinger må gjeninnføres. Forskningsmeldingene er viktige som grunnlag for offentlig ordskifte og samfunnsutfordringer, verdivalg og forskningspolitikk.

Velferdstjenestene står overfor store endringer og utfordringer, og disse endringene vil stille store krav til kompetanse og utdanning for dem som skal jobbe innen disse tjenestene. For å lykkes må forskningen i profesjonsfagene styrkes og det må skapes bedre sammenheng mellom forskning, utdanning og praksis innenfor de ulike tjenesteområdene. Ordningen med offentlig sektor phd har vist seg å være svært vellykket, og Unio mener ordningen kan styrkes ytterligere. Unio vil foreslå at det i budsjettet for 2021 øremerkes midler til minst 10 prosjekter med relevans for Forskningsrådets program HELSEVEL.

For å sikre forskningsbasert utdanning i sykepleie trengs det langt flere høgskole- og universitetsansatte med phd. Situasjonen er kritisk og dokumentert i NIFU- rapport 2018:28, som viser at det vil være behov for å erstatte 49 prosent av de ansatte i sykepleierutdanningen de neste ti årene. I tillegg kommer et økende behov for flere førstestillinger grunnet godkjenning av flere mastergradsprogram innen sykepleie. Per i dag er det ikke nok stipendiater til å dekke det fremtidige behovet. Unio mener det må øremerkes midler til stipendiatstillinger innenfor sykepleierfaget, samt bevilges egne midler for å tilrettelegge for kvalifiseringsløp til førstekompetanse blant ansatte i sykepleierutdanningen.

Livslang læring

Ansatte i offentlig sektor leverer gode tjenester som er avgjørende for den samlede verdiskapingen i samfunnet. En kunnskapsbasert og omstillingsdyktig offentlig sektor er et viktig konkurransefortrinn for norsk næringsliv og sentral for privat sektors evne til omstilling og nyskaping. Fordi endringene skjer raskere enn før, vil det i større grad enn tidligere være nødvendig å fornye og øke kompetansen gjennom hele yrkeskarrieren. Unio mener det er behov for å styrke etter- og videreutdanningstilbudet blant personer med høyere utdanning generelt, og helsepersonell spesielt.

Unio vil vise til utredningen fra Markussen-utvalget, og støtter utvalget i at det er grunn til å tro at det i dag er lavere etterspørsel etter livslang læring enn det som er ønskelig. Det er også grunn til å tro at det er et misforhold mellom det tilbudet som finnes og det behovet som faktisk eksisterer blant arbeidstakerne og i arbeidslivet. Vi er derfor enige med utvalget i at det må tiltak til både for å utvikle relevante og gode EVU-tilbud og for å stimulere til etterspørsel etter EVU. Vi forventer at den bebudede stortingsmeldingen om kompetansereformen «Lære hele livet» foreslår en reell økonomisk satsing i budsjettet for 2021, slik at gode intensjoner kan omsettes til faktiske tiltak.

For store grupper av universitets- og høyskoleutdannede har behovet for etter- og videreutdanning sitt utspring i en løpende fagutvikling og behovene for faglig oppdatering, for å utvikle og opprettholde kvaliteten på sentrale velferdstjenester. Kompetansereformen Lære hele livet adresserer, etter det vi erfarer, i alt for liten grad behovene for livslang læring hos yrkesgrupper med kontinuerlige behov for å oppdatere sin kompetanse. Tiltak som bidrar til å opprettholde kompetansen hos de som yter helse- og velferdstjenester er vesensforskjellige fra

tiltak rettet mot personer som trenger kompetanseheving eller omskolering for å kunne bli i arbeidslivet.

For å nå de overordnede målsettinger med bibliotekjenesten, er det viktig at flest mulig bibliotekansatte får tilbud om kompetanseutvikling. Dette er tidligere understreket i både St.meld. nr. 23 (2008-2009) og i de nasjonale bibliotekstrategiene for 2015-2018 og 2010-2023. Unio foreslår at det etableres en 5-årig strategi for etter- og videreutdanning av bibliotekarer i offentlig sektor, og at Nasjonalbiblioteket bevilges 3 mill. kroner i 2021 for å etablere strategien i samarbeid med sentrale aktører på bibliotekfeltet. Deretter bevilges årlig 5 mill. kroner til etter- og videreutdanning. Prioriterte områder er lederutdanning, aktiv formidling, digitale tjenester og veiledning.

I skolen blir det spesielt viktig å ivareta nye kompetansebehov som kommer med innføringen av fagfornyelsen og ny tilbudsstruktur for yrkesfagene. Lærere får behov for fornyet kompetanse, både for å øke forståelse for målene i fagfornyelsen, men også for å møte kompetansebehov som kommer av endringer i læreplanene. Det må legges til rette for at lærere får nødvendig kompetanseheving for å møte nye krav til faglig fordypning og dybdelæring.

På oppdrag for KS har Samfunnsøkonomisk analyse kartlagt bruken av og erfaringer med finansieringsordninger for etter- og videreutdanning (EVU) i kommuner og fylkeskommuner, samt dagens og framtidig ressursbruk til EVU. De finner at det etterspørres virkemidler som bidrar til å dekke kompetansebehovet særlig innen helse- og omsorgstjenester, hvor gapet mellom de ansattes kompetanse og kompetansebehovet oppleves størst. Undersøkelsen viser at kommunesektorens økonomiske handlingsrom er den største barrieren for investeringer i kompetanse. Evnen til å finansiere tilstrekkelige investeringer i kompetanse for å holde tritt med den teknologiske utviklingen vil derfor være avhengig av statlige tilskudd. Blant potensielle nye ordninger er sektoren selv mest positiv til en ordning med øremerkede kompetansemidler gjennom inntektssystemet. (Kilde: R13-2019 Finansiering av EVU i kommunesektoren).

Unio mener derfor at det må avsettes midler i 2021-budsjettet til kompetanseheving og etter- og videreutdanning av helsepersonell. Unio krever at Kompetanseløft 2020 følges opp av et Kompetanseløft 2025, for å sikre kompetansen innen helse og omsorg, habilitering og rehabilitering og teknologi. Unio foreslår et tilskudd på 500 mill. kroner for å sette kommunene i stand til å følge lovkravet til helse- og sosialfaglig kompetanse.

Unio mener at flere grupper av høyt utdannet autorisert helsepersonell må omfattes av ordning med offentlig spesialistgodkjenning. Hovedmålet med spesialistgodkjenning er å styrke pasientsikkerheten gjennom å kvalitetssikre spesialistenes kompetanse, oppgaver og tjenester. Spesialistgodkjenningen bidrar til å sikre nødvendig *oppretholdelse og utvikling* av kompetanse og kvalitet blant grupper med spesialisert videreutdanning på masternivå, i en sektor som opplever rask faglig utvikling. Det er på høy tid at flere grupper sykepleiere samt fysioterapeuter, radiografer og ergoterapeuter med spesialistutdanning omfattes av en offentlig myndighetsgodkjenning, og det må derfor settes av midler til å utrede en offentlig spesialistgodkjenning for disse gruppene.

Flere av forslagene i Markussen-utvalget innebærer endringer i finansieringssystemet for universitetene og høyskolene. Unio vil foreslå at det settes ned et eget utvalg med representanter fra sektoren og ansatte, som får i oppdrag å se på hvordan finansiering av livslang læring kan integreres i finansieringssystemet til UH-sektoren.

Studentvelferd

Den nye konverteringsordningen for studielån medfører at studenter som ikke fullfører en grad eller studenter som bytter studium underveis, får høyere studiegjeld. Unio mener det er feil å straffe studenter som gjør omvalg eller bytter studium underveis økonomisk. Norge er ikke tjent med at studenter låses til et potensielt feilvalg av studium. Unio mener at all utdanning har verdi, og ser det som positivt at studenter utvider sitt kunnskaps- og kompetansefelt ved å ta tilleggsfag. Unio er også bekymret for hva dette vil gjøre for rekrutteringen til sentrale profesjonsutdanninger. Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet har gjort en undersøkelse som viste at over en av tre lærerstudenter (ikke medregnet PPU) har studert noe annet før de begynte på lærerutdanningen. Unio mener den nye konverteringsordningen må reverseres.

Den norske kirke

Det er viktig at tilskuddet til Den norske kirke i 2021 minst opprettholdes på 2020-nivå, justert for lønns- og prisvekst. En landsdekkende prestejeneste er nødvendig for å opprettholde en landsdekkende folkekirke.

Det er store rekrutteringsutfordringer til presteyrket, da 1/3 av prestene er over 60 år. Det bør derfor være rom i tildelingen som gjør det mulig å styrke rekrutteringsarbeidet til prestejenesten. Kirken er nødt til å satse for å rekruttere nye studenter til studiet, rekruttere tilbake prester som i dag jobber i andre yrker og iverksette seniortiltak som gjør at dagens prester jobber lengst mulig. Hvis ikke prestejenesten styrkes blir det vanskelig å opprettholde forsvarlig dekning og et forsvarlig arbeidsmiljø i en landsdekkende folkekirke.

Ved siden av dette trengs det økt satsing på kirkens diakonale samfunnsansvar, og på forvaltning av Kirkebygg og kulturminnearv som en begynnelse av et kirkebevaringsprogram. Den norske kirke har en egenkapital som kun er 5 prosent av årlig budsjetttramme, og er derfor sårbar økonomisk. Egenkapitalen bør derfor styrkes med 40 mill. kroner.

Vennlig hilsen

Unio

Ragnhild Lied /s/
leder

Erik Orskaug /s/
sjeføkonom

Unio har 370.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer, maskinister og bibliotekarer

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier :
sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og
privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av
utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og
pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes
Forening

